

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato akce se koná v rámci projektu: Inovace biologických a lesnických disciplín pro vyšší konkurenceschopnost (Registrační číslo **CZ.1.07/2.2.00/28.0018**.) za přispění finančních prostředků EU a státního rozpočtu České republiky.

Inovace předmětu Lesnická politika Učební texty

Ing. Vladimír Foltánek

17. Mezinárodní lesnická politika

17.1. Mezinárodní lesnické organizace

V rámci realizovaných celosvětových aktivit, mezinárodních seskupení, vědeckých organizací, skupinových organizací výrobních, zprostředkovatelských či obchodních, atd., existuje celá řada založených funkčních organizací, programů a fór zabývajících se problematikou lesnictví, dřevařského průmyslu, environmentální problematikou, ochranou přírody, životního prostředí a pod., vyvíjejících příslušnou činnost, kterou působí a ovlivňují vývoj a tvorbu mezinárodní lesnické politiky. Velká většina z těchto organizací je založena na bázi větviček se programů a projektů zaštitěných ve svém jádru OSN.

17.1.1 United Nations - UN, OSN

Organizace spojených narodů (OSN) vznikla 24. října 1945, kdy byla ratifikována Charta spojených narodů Čínou, Francií, tehdejším SSSR, Spojeným královstvím Velké Británie a Irsku, USA a většinou dalších Signatářských států. V průběhu své existence si OSN vytvořila rozsahlou strukturu, ze které se lesnictví a navazujících činnosti dotýkají dále uvedené orgány:

17. 1.1.1 United Nations Conference on Environment and Development - UNCED

UNCED (Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, nazývaná též Summit Země či Světový summit) konána v roce 1992 v Rio de Janeiro v Brazílii byla v dosavadní historii OSN naprosto bezpříkladná jak z hlediska velikosti, tak řešených problémů. Jejím výsledkem bylo poznání (dvacet let po první celosvětové konferenci o životním prostředí ve Stockholmu roku 1972), že je nutné přeměřovat mezinárodní a národní plány rozvoje tak, aby všechna ekonomická rozhodnutí brala v úvahu dopady na životní prostředí. Na závěr konference byly přijaty dokumenty: Rio Declaration on Environment and Development (Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji, Agend 21, the Statement of Principles for the Sustainable Management of Forest – tzv. „Forest Principles“ (Vyhlášení principu udržitelného obhospodařování lesů) a United Nations Framework Convention on Climate Change and the United Nations Convention on Biological Diversity (Konvence OSN o klimatických změnách a Konvence OSN o biologické diverzitě).

V těchto dokumentech byl deklarován narůstající význam lesů v kontextu udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí a byly v nich formulovány dohodnuté principy managementu, ochrany a trvalého využívání všech typů lesů.

Na UNCED pak navazují:

• Commission on Sustainable Development - CSD

CSD (Komitét pro trvalý rozvoj) byl založen v prosinci 1992 k zabezpečení efektivního naplňování závěrů Světového summitu v Riu, zejména k monito-

rování začleňování závěrů z něj na lokální, národní a mezinárodní úrovni. CSD má 53 členů a je komisí United Nations Economic and Social Council – ECOSOC (Ekonomické a sociální rady OSN). Desáté zasedání CSD bylo také hlavním organizátorem World Summit on Sustainable Development (WSSD) – Světového summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v roce 2002.

• **The Intergovernmental Panel on Forests – IPF**, and the Intergovernmental Forum on Forests – IFF, 1995-2000

IPF (**Mezivládní panel o lesích**) a IFF (**Mezivládní fórum o lesích**) prezentují pět let trvající mezinárodní dialog o lesnické politice. Jejich nástupnickou organizací je United Nations Forum on Forests – viz 17.1.1.2.

• **World Summit on Sustainable Development - WSSD**

WSSD (**Světový summit o udržitelném rozvoji**) v roce 2002 v Johannesburgu svedl dohromady desítky tisíc účastníků včetně hlav států, národních delegací, vedoucích nevládních organizací a obchodníků, aby zaměřili svoji pozornost na zlepšování života lidí a zachování přírodních zdrojů při dalším nárůstu počtu obyvatel planety a vzrůstající poptávce po potravinách, vody a energiích.

17. 1.1.2 United Nations Forum on Forests - UNFF

UNFF (**Forum OSN o lesích**) bylo založeno Ekonomickou a sociální radou OSN (ECOSOC viz 17. 1.1.1) v roce 2000, jako část nové Mezinárodní dohody o lesích, a to k realizaci procesů IPF a IFF (viz 1.1.1). V roce 2005 se v New Yorku konalo již páté zasedání UNFF, které však konstatovalo, že úplného konsensu v lesnické politice nebylo zatím dosaženo. Určitého zvratu bylo dosaženo až v roce 2006 na šestém zasedání UNFF, kde byla přijata právně nezávazná doporučení pro členské státy, ale mnoho významných problémů zůstalo ještě k řešení. V roce 2007 byla na sedmém zasedání UNFF přijata právně nezávazná doporučení pro všechny typy lesů (NLBI), jako mezinárodní nástroj trvale udržitelného obhospodařování lesů, a víceletý program práce (MYPOW, do roku 2015). Další plánované zasedání UNFF 8 se uskutečnilo v dubnu roku 2009 a hlavními tématy byly:

- a. Lesy v měnícím se životním prostředí
- b. Nástroje implementace trvale udržitelného obhospodařování lesů

S UNFF je spojeno

- **CPF (Partnerství pro spolupráci v lesích – Collaborative Partnership on Forests)**

CPF je dobrovolná spolupráce mezi 14 mezinárodními organizacemi a úmluvami (např. FAO, ITTO, IUFRO, UNFF), která slouží k upevnění spolupráce členských zemí a posílení kooperace v oblasti lesnictví

- **FAO (Food and Agriculture Organization)**

FAO (**Organizace OSN pro výživu a zemědělství**) je orgánem OSN zaměřeným na boj s hladem a chudobou cestou modernizace zemědělství, lesnictví a rybníkářství rozvojových zemí. Organizačně se skládá z mnoha oddělení a jedním z nich je i lesnické oddělení (FAO Forestry Department). Jeho součástí je i

- **COFO (Committee on Forestry)**

COFO (Lesnický výbor FAO) je nejdůležitějším orgánem FAO pro lesnictví. Pravidelná setkání COFO, konaná v dvouletých intervalech, zajišťují kontakty představitelů lesnických služeb a vládních činitelů za účelem stanovení zásad lesnické politiky, řešení technických problémů a formulace odborných rad pro potřeby FAO a souvisejících akcí. Mezi účastníky COFO patří i další mezinárodní organizace a nevládní skupiny. Podle vzrůstající potřeby svolává FAO speciální setkání ministrů pro lesnictví, představitelů nevládních organizací a zástupců soukromého sektoru.

17. 1.1.3 United Nations Environment Programme - UNEP

Posláním UNEP (**Program OSN pro životní prostředí**) je podpora péče o životní prostředí, zachování biodiverzity a trvale udržitelného hospodaření v lesích prostřednictvím Konvence o biologické diverzitě, Konvence o mezinárodním obchodu s ohroženými rostlinnými a živočišnými druhy, Rámcové konvence o boji s desertifikací a Konvence o klimatických změnách.

- **United Nations Convention on Biological Diversity - CBD (Konvence OSN o biologické diverzitě)** ma tři základní cíle: zachování biologické diverzity, trvale udržitelné využívání všech složek přírody a zachování genetických zdrojů. Každý stát přistupující ke konvenci by měl k těmto cílům směřovat prostřednictvím národní strategie, plánů, programů, a politických opatření. Od počátku bylo zřejmé, že vědecké poznatky a technologické know-how budou hrát při aplikaci konvence rozhodující roli. Proto funguje CBD pro zúčastněné státy i jako referenční a informační středisko. Řídícím tělesem CBD je COP (Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity) - Konference stran CBD, které zajišťuje implementaci Konvence pomocí rozhodnutí na svých pravidelných setkáních.
- **United Nations Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES (Konvence OSN o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy rostlin a živočichů)** reguluje mezinárodní obchod s ohroženými živočichy, rostlinami a výrobky z nich na základě usnesení členů IUCN z roku 1963, schváleného zástupci 80 států v roce 1973, a které vstoupilo v platnost v r. 1975.
- **United Nations Convention to Combat Desertification – UNCCD (Rámcová konvence OSN o boji s desertifikací)** zastavení rozšiřování pouští, které je hlavním ekonomickým, sociálním i environmentálním problémem týkajícím se mnoha regionů. Akční program je rozpracován pro čtyři oblasti: Afriku, Asii, Latinskou Ameriku a Karibik, a pro Mediteran. Konvence byla přijata v Paříži 1994 a vstoupila v platnost v prosinci 1996.
- **United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and Kyoto Protocol UNFCCC (Konvence OSN o klimatických změnách)** byla přijata roku 1992 v Riu, a v platnost vstoupila roku 1994. Ke konvenci přistoupilo 189 zemí, a je tak téměř celosvětová. Protože bylo zřejmé, že přijatá konvence nedokáže zabránit klimatickým změnám, byla doplněna v roce 1995 Berlínskou směrnicí. V prosinci 1997 pak byl po dlouhém vyjednávání přijat **Kjotský protokol**, vymezující cíl snížit v letech 2008-2012 celkové emise skleníkových plynů nejméně o 5 % z úrovně roku 1990. Vyjednávání o detailních pravidlech však pokračovala dále (do března 1999 ratifikovalo Kjotský protokol jen 84 států) a v roce 2001 byla v Maroku uzavřena **Marakešskou dohodou**. Po jedenácti se účastníci UNFCCC setkali v prosinci 2005 v Montrealu, kde konference přijala více než 40 rozhodnutí podporujících globální úsilí v boji s klimatickými změnami, např. rozhodnutí o vytvoření celoevropského schématu obchodování s emisemi. Lesnictví se týká opatření sledující ukládání uhlíku do vegetace, označované jako LULUCF (Land Use, Land-Use Change and Forestry, tj. využívání krajiny, jeho změny a lesnictví), tedy zejména zalesňování, znovuzalesňování dříve odlesněných ploch, management lesů, ale také management pastvin a zemědělsky využívaných ploch. V Marakešské dohodě se poprvé objevila myšlenka, že o množství uhlíku „odčerpaného“ vegetací z ovzduší by bylo možno zvýšit produkci uhlíku z jiných aktivit a naopak, že ubývání stávající výměry lesů by mělo být kompenzováno rychlejším poklesem emisí CO₂.
- **Convention on the Conservation of Migratory species of Wild Animals - CMS, též Bonská konvence CMS (Konvence o ochraně migrujících živočichů)**, tj. stěhovavých ptáků a migrujících suchozemských i mořských ži-

vočíchů byla podepsána v červnu r. 1979 a její přílohou je seznam živočichů ohrožených vyhynutím. Cílem CMS je nejen přímá ochrana ohrožených druhů, ale i ochrana prostředí ve kterém žijí.

17.1.1.4 United Nations Development Programme – UNDP (Rozvojový program OSN) je celosvětový program rozvojové spolupráce, tj. program podporující vzájemné kontakty mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi, a výměnu znalostí a zkušeností s cílem zlepšení života v méně rozvinutých částech světa. UNDP má svá centra ve 24 zemích a podporuje 44 národních programů v Evropě a Asii.

17. 1.1.5 United Nations Human Settlements Programme - UN-HABITAT (Program OSN pro lidska sídla) byl ustaven Generálním shromážděním OSN k podpoře sociálně a environmentálně udržitelných lidských sídel. Istanbul Declaration on Human Settlements (Istanbulská deklarace o lidských sídlech) z roku 1996 přijala základní principy trvale udržitelného rozvoje z Ria jako základ vlastní politiky týkající se lidských sídel. V souvislosti s tím formulovala zásady recyklace a minimalizace produkce odpadů a dala přednost výstavbě objektů ze dřeva před výstavbou z neobnovitelných surovin.

17.1.1.6 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO

(Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu) je agenturou OSN specializovanou na podporu mezivládní spolupráce ve vzdělávání, sociálních a přírodních vědách a komunikaci. Svou strategií a aktivitami působí UNESCO na snížení extrémní chudoby a na zvyšování vzdělanosti.

• UNESCO's Programme on Man and the Biosphere - MAB

MAB (**Program OSN „člověk a biosféra“**) vytváří na základě přírodních a sociálních věd bázi pro trvale udržitelný rozvoj, zachování biologické diversity a pro zlepšení vztahu mezi lidmi a životním prostředím. Podporuje interdisciplinární výzkum a zvládání managementu přírodních zdrojů, přispívá jak k lepšímu poznání životního prostředí včetně globálních změn, tak k širšímu zapojení vědy a vudců do politiky.

Státy, které se rozhodly účastnit se tohoto programu, si většinou vytvořily Národní komitety MAB. V současné době je v programu MAB registrováno 147 suverénních států. Podle oblastního členění UNESCO je v MAB zastoupeno 32 států z regionu Afrika, 25 z regionu Latinská Amerika a Karibsko, 33 z Asie a Pacifiku, 15 z regionu Arabské státy a 45 z regionu Evropa (region Evropa zahrnuje i Kanadu a USA). Posledně jmenovaný stát se s velkou aktivitou a finančními příspěvky účastní práce v programu MAB i přes skutečnost, že po mnoho let nebyl členem UNESCO.

Program MAB řídí International Coordination Council (ICC - Mezinárodní koordinační rada), do níž je proporcionalně voleno 34 států. V období mezi zasedáním ICC vede MAB šestičlenné byro. Organizační oporou MAB je sekretariát, pracující v Divizi ekologických věd UNESCO v Paříži.

Český národní komitét pro mezivládní program UNESCO Člověk a biosféra - MAB (ČNK MAB) reprezentuje členství ČR v mezivládním programu UNESCO, který je věnován teoretickým, praktickým a výchovným otázkám setrvalého rozvoje a ochrany životního prostředí. Komitét vyvíjí činnost ve spolupráci s Českou komisí pro UNESCO, Mezinárodní koordinační radou programu MAB UNESCO a se sekretariátem programu MAB při Oddělení ekologických věd UNESCO v Paříži. Gestorem programu MAB v ČR, na základě doporučení ministerstva zahraničních věcí ČR, je Akademie věd (AV) ČR.

- **Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage – World Heritage Convention**

Konvence o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, vzhledem k mimořádné hodnotě pro lidstvo, usiluje o identifikaci, ochranu a zachování kulturního a přírodního dědictví v celém světě, a za tím účelem je zapisuje do Seznamu světového dědictví. Zajímavostí je, že na tomto seznamu jsou i některé lesní ekosystémy.

17. 1.1.7 United Nations Economic Commission for Europe - UNECE

(**Ekonomická komise OSN pro Evropu**) je regionálním úřadem OSN pro Evropu, Střední Asii a Severní Ameriku, představující mnohostrannou platformu umožňující ekonomickou integraci a kooperaci mezi 55 členskými státy prostřednictvím politického dialogu, jednání o mezinárodních právních předpisech, vývoje regulativů a norem, ekonomických a technických expertíz, a vzájemného přejímání nejlepších výsledků do praxe.

17. 1.1.7.1 Timber Committee

Lesnicko-dřevařský výbor je orgán podřízený UNECE (viz 17.1.1.7), pracující společně s FAO European Forestry Commission (Evropskou lesnickou komisí FAO – viz 17.1.1.9) na podpoře trvale udržitelného vyžívání lesů v Evropě, Střední Asii a Severní Americe. Spolupracuje i s dalšími mezinárodními a mezivládními organizacemi v sektoru, a členským zemím poskytuje informace a servis potřebný pro politická rozhodnutí týkající se lesnictví a navazujících sektorů. Vypracovává krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé analýzy vývoje v lesnictví a zpracování dřeva, včetně mezinárodního obchodu a ochrany životního prostředí. Shromažďuje a šíří statistické údaje týkající se sektoru a usiluje o jejich zpřesnění a srovnatelnost.

Vytváří prostor pro spolupráci, organizaci seminářů a pracovních setkání. Hlavní oblasti činnosti Timber Committee jsou: Obchod a statistika, Posuzování lesních zdrojů a indikátorů trvale udržitelného obhospodařování lesů, Sektorové výhledové studie (analýzy), Sociální a kulturní aspekty lesnictví a dřevařství, a Sektorová politika a komunikace s ostatními resorty. Bohatá je publikační činnost Timber Committee, realizovaná v edicích: Timber Committee Policy and Outlook Studies (Politika a výhledové studie), Forest Products Annual Market Reviews (Roční obchodní přehledy o lesních a dřevařských produktech), Timber Committee Market Reports (Zprávy o situaci na trhu – diskusní materiál zaměřený na posouzení vlivu politických rozhodnutí na trh s lesními a dřevařskými produkty), a Timber Committee Market Forecasts (Prognózy trhu). Samostatné publikační aktivity realizuje i Timber Section, což je spojené pracoviště UNECE/FAO, vydávající Geneva Timber and Forest Discussion Papers (Ženevské lesnické a dřevařské diskusní listy) a čtvrtletní zpravodaj UNECE/FAO Timber Section.

17.1.1.7.2 Committee on Environmental Policy

Výbor pro environmentální politiku vede vlády členských zemí k formulaci environmentální politiky a k podpoře jejího zavádění do praxe organizováním seminářů, pracovních setkání, poradních misí a vytvářením podmínek pro výměnu zkušeností. Součástí výboru jsou další, relativně samostatné aktivity:

- **Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy**

Celoevropská strategie biologické a krajinné diverzity (PEBLDS) schválená na třetí ministerské konferenci „Environment for Europe“ v roce 1995 je zaměřena na zastavení degradace biologické a krajinné diverzity v Evropě.

- **Convention on Long Range Transboundary Air Pollution**

Konvence o dálkovém přeshraničním přenosu imisí (CLRTAP) je jedno z hlavních opatření pro ochranu evropského životního prostředí, které začalo platit v roce 1983 a bylo poté rozšířeno dalšími 8 protokoly. Tato konvence významně přispěla ke vzniku mezinárodních zákonů k omezení škod na lidském zdraví a životním prostředí způsobovaných dálkovým přenosem imisí.

Aktivitou uvnitř konvence o dálkovém přeshraničním přenosu imisí, týkající se dopadu imisí na lesy je International Cooperative Programme on Assessment and Monitoring of Air Pollution Effects on Forests (**Mezinárodní program spolupráce při posuzování a monitorování vlivu imisí na lesy** - ICP Forests) zaměřený na monitorování antropogenních a přírodních stresových faktorů a jejich vliv na vývoj lesních ekosystémů v Evropě, což má přispět k lepšímu pochopení vzájemných závislostí v lesních ekosystémech. Hlavním cílem je vytvoření sítě bodů pro pozorování a sjednocení intervalu periodických inventarizací poškození lesů. Na projektu se podíleli 41 zemí, řízených německou pracovní skupinou z Federalního výzkumného ústavu lesnického v Hamburku. Rozsáhlá činnost ICP Forests je doprovázena bohatou publikační činností.

- **Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context – the „Espoo (EIA) Convention“**

Konvence o posuzování vlivu na životní prostředí v přeshraničních souvislostech – tzv. „Konvence z Espoo“ přinesla závazný slib zúčastněných zemí provádět posouzení EIA (Environmental impact assessment – posouzení vlivu na životní prostředí) v nejčasnějších fázích plánování, stejně tak jako závazek vzájemného konzultování uvažovaných významnějších projektů, které by mohly mít dopad na sousední stát. Kyjevský protokol pak zavádí pojem SEA (Strategic environmental assessment), kterým je míněno posouzení vlivu na životní prostředí ještě před EIA, tj. již ve fázi strategického (tj. dlouhodobého) záměru.

- **Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes**

Konvence o ochraně a využívání přeshraničních vodních toků a jezer (teI Water Convention – Konvence o vodách) slouží k posílení národních opatření k ochraně a ekologicky přijatelnému využívání přeshraničních povrchových i podzemních vod. Konvence zavazuje smluvní strany k redukci a prevenci znečištění vod, a zahrnuje opatření týkající se monitoringu, varovných a poplašných systémů, vzájemné pomoci a přístupu k informacím. Nově je zaměřena na roli lesních a mokřadních ekosystémů v managementu vodních zdrojů.

- **Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice - Aarhus Convention**

Konvence o přístupu k informacím, podílu veřejnosti na rozhodování a o dosažitelnosti práva (Konvence z Aarhus) byla přijata v roce 1998 na čtvrté ministerské konferenci „Životní prostředí pro Evropu“ a vstoupila v platnost v roce 2001. Konvence zajišťuje veřejnosti přístup k informacím, podíl na rozhodování a dosažitelnost práva. Jedná se tedy o propojení lidských práv s právem v životním prostředí, zdůrazňujícím, že trvalého rozvoje je možno dosáhnout jen při spoluzodpovědnosti všech dotčených.

- **Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers - PRTR Protocol**
Protokol o vypouštění imisí a registrech znečišťovatelů ovzduší, přijatý na mimořádném zasedání Konvence z Aarhus roku 2003, je prvním právně závazným mezinárodním nástrojem inventarizujícím průmyslové zdroje znečištění ovzduší. Předpokládá se, že pouhé zveřejnění největších znečišťovatelů ovzduší povede ke zlepšení stavu, protože žádná firma o publicitu nežádoucího typu nestojí

Mezinárodní strategie OSN pro omezení katastrof je zaměřena na tvorbu společností odolných proti katastrofám uvědoměním si významu omezení katastrof jako integrální součásti trvalého rozvoje, s cílem redukovat lidské, sociální, ekonomické a environmentální ztráty způsobované živelnými pohromami a technologickými a environmentálními katastrofami.

17. 1.1.9 Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO

FAO - organizace OSN pro výživu a zemědělství je orgánem OSN zaměřeným na boj s hladem a chudobou formou pomoci rozvojovým zemím modernizovat a zlepšit zemědělství, lesnictví a rybnářství. Činnost FAO se člení do čtyř oblastí:

- **Zpřístupňování informací**
Využíváme odborných znalostí našich pracovníků – agronomů, lesníků, rybářů, odborníků na chov hospodářských zvířat, výživových specialistů, odborníků na sociální otázky, ekonomů, statistiků a dalších odborníků – při sběru, analýze a rozšiřování informací. Publikujeme stovky bulletinů, zpráv a knih; distribuujeme řadu časopisů, vydáváme velký počet CD-ROMů a hostujeme elektronická fóra.
- **Výměna politických odborných znalostí (zkušeností)**
FAO nabízí své mnohaleté zkušenosti členským zemím, které je využívají při plánování zemědělské politiky, budování účinné legislativy a tvorbě národních strategií s cílem rozvoje venkovských oblastí a zmírnění hladovění.
- **Poskytování místa k setkávání národů**
Mnoho politiků a odborníků z celého světa se setkává v některém ze sídel naší organizace v určeném termínu, aby dospěli k dohodám v oblasti výživy a zemědělství. FAO poskytuje místo, na kterém se setkávají bohaté i chudé země a budují vzájemné pochopení.
- **Přenášení znalostí do praxe**
Šíře našich znalostí se uplatňuje v tisíci projektech po celém světě. FAO spravuje miliony dolarů poskytnuté členskými zeměmi, rozvojovými bankami a z dalších zdrojů s cílem zajistit, aby projekty dosáhly svých cílů. V krizových situacích spolupracujeme se Světovým programem pro výživu a dalšími humanitárními organizacemi při ochraně života na venkově a pomoci lidem obnovit jejich způsoby života.

Hlavní snahou FAO je zabezpečení výživy pro všechny obyvatele – jistota, že lidé mají pravidelný přístup k dostatečnému množství vysoce kvalitní potravy, aby mohli vést aktivní a zdravý život.

Struktura a orgány FAO

FAO je řízena Konferencí Členských národů, která se schází každé dva roky. Konference volí Výbor z 49 členských zemí, který pak vystupuje jako prozatímní řídicí orgán. Konference také volí Generálního ředitele. Současným Generálním ředitelem je Dr. Jacques Diouf ze Senegalu.

FAO má osm oddělení: Ochrana zemědělství a spotřebitelů, Ekonomický a sociální rozvoj, Rybolov a vodní hospodářství, Lesnictví, Lidské, finanční a fyzické zdroje, Vzdělání a komunikace, Řízení přírodních zdrojů a životní prostředí a Technická spolupráce.

FAO zaměstnává více než 3600 pracovníků – přibližně 1600 odborníků a 2000 administrativních pracovníků. Více než polovina z nich pracuje na ústředí v Římě, zatímco ostatní vykonávají činnosti po celém světě – kanceláře FAO můžeme najít ve více než sto zemích.

Pravidelný rozpočet je financován členy prostřednictvím příspěvků stanovených na FAO Konferenci. Rozpočet pro rok 2006-2007 byl 765,7 miliónů amerických dolarů.

- **FAO Forestry department**

Lesnický odbor FAO podporuje množství statutárních orgánů zaměřených na lesnictví, z nichž základním je Committee on Forestry (COFO – Lesnický výbor), ve kterém se jednou za dva roky schází vládní představitelé lesnických služeb k identifikaci aktuálních problémů lesnictví, jejich řízení a formulování doporučení orgánům FAO.

17. 1.1.10 International Labour Organization - ILO

ILO (**Mezinárodní organizace práce**) usiluje o zvýšení sociální spravedlnosti a o mezinárodní uznání lidských práv a práv pracujících a pro celé spektrum pracovních činností formuluje požadavky na pracovní podmínky a související normy.

- **ILO and Forests**

Oddělení „ILO a lesnictví“ již získalo značné zkušenosti ve školení lesních dělníků a instruktorů, a jeho pojetí školení a přezkušování znalostí bylo zavedeno v mnoha zemích. Pro zlepšení pracovních podmínek a ochrany zdraví a bezpečnosti při práci podporuje systém National codes of forest practices, což jsou v podstatě Národní základní pravidla chování při těžbě a dopravě dříví.

Nevládní organizace:

17.1.2 Programme on Forests - PROFOR

PROFOR (**Program pro lesy**) je nezávislý program hostující u Světové banky, podporující holistický přístup k ochraně a řízení sociálně a environmentálně trvale udržitelného využívání lesů. Program byl založen v roce 1997 pro zabezpečení výstupů z Mezivládního panelu o lesích (IPF – viz 17. 1.1.1), a v roce 2002 byl z Rozvojového programu OSN (UNDP – viz 17.1.1.4) převeden do Světové banky, kde je konzistentní součástí cílů banky v lesnické strategii a politice. Financování programu je vícezdrojové, tj. i se zapojením soukromých dárců

17. 1.3. World Conservation Union - IUNC

IUNC (**Světový svaz ochrany přírody**) ovlivňuje, podporuje a pomáhá v celém světě chránit integritu a diverzitu přírody při ekologicky akceptovatelném využívání přírodních zdrojů, a prostřednictvím svých projektů demonstruje, že pouze vyvážené využívání ekosystémů je cestou k trvalé existenci těch, kteří jsou na přírodních zdrojích zcela závislí (zejména chudí). Forest Conservation Programme (Program ochrany lesů) představuje integrovaný přístup k ochraně lesů a jejich využívání. Temperate and Boreal Forest Programme TBFP (Program pro lesy mírného a boreálního pásma) je řízen z regionální kanceláře v Ruské federaci, a je vývojem a aplikací světového programu pro ochranu a trvalé využívání lesů mírného a boreálního pásma.

17.1.4. World Wide Fund for Nature - WWF – Forests for Life Programme

WWF (**Světový fond pro ochranu přírody**) je celosvětovou organizací působící lokálně prostřednictvím své globální sítě. Jejím cílem je zastavit degradaci přírodního prostředí a realizovat vizi budoucnosti, ve které budou lidé žít v souladu s přírodou. Její činnost je mimo jiné zaměřena na ovlivňování veřejnosti a politických rozhodnutí. Působí ve spolupráci s místními komunitami, regionálními orgány, národními vládami, těžebními společnostmi, nevládními i mezinárodními organizacemi. Program lesy pro život je realizován prostřednictvím více než 250 pracovních skupin řešících v téměř 90 zemích více než 300 projektů zaměřených především na zabránění nelegálním těžbám a protiprávní činnosti v lesích, přeměně lesů na plantáže užitkových rostlin, ochranu před lesními požáry a omezení vlivu klimatických změn. WWF vydává

řadu tiskovin, včetně informačních bulletinů týkajících se lesnictví: např. Lesnictví a certifikace dříví, Lesnická obnova krajiny, atd.

17.1.5. International Institute for Sustainable Development - IISD

Mezinárodní ústav pro trvale udržitelný rozvoj přispívá k mezinárodním jednáním o trvale udržitelném využívání lesů zprostředkováváním setkání na různých úrovních.

17. 1.6 World Commission on Forests and Sustainable Development - WCFSD

Světová komise o lesích a trvale udržitelném vývoji je skupina 30 bývalých hlav vlád a statů, kteří si po světovém summitu v roce 1992 uvědomili, že řízení degradace lesů není ani tak otázkou technickou, jako spíše politickou. Proto ustavili nezávislou komisi upozorňující na environmentální i ekonomickou úlohu lesů, a budující důvěru ve spolupráci mezi bohatým severem a chudým jihem. Komise je známá především svými veřejnými vystoupeními v rámci komise premiérky Brundlandové. Výsledky své činnosti, stejně tak jako návrhy do budoucnosti, zpracovala komise v roce 1999 v závěrečné zprávě *Our Forests, Our Future* (Naše lesy, Naše budoucnost).

17. 2.5 Friends of the Earth International – Forests Campaign

Přátelé Země – Kampaň za lesy, je celosvětová síť organizací sdružující 71 národních skupin a 5 tisíc skupin lokálních aktivistů, volajících po přísné kontrole těžebních společností, zastavení nelegálních těžeb a nevhodné přeměny lesa na zemědělské pozemky.

17. 1.7. Greenpeace International – Protect Ancient Forests

Greenpeace International – Protect Ancient Forests - název organizace se nepřekládá, dále lze přeložit jako *Chraňme původní lesy!* Greenpeace je mezinárodní nezisková organizace činná ve 40 zemích celého světa, v Evropě zaměřena zejména na ochranu původních boreálních lesů ve Skandinávii a Ruské federaci.

17. 1.8. World Resources Institute – Global Forest Watch

World Resources Institute – Global Forest Watch (Ústav světových zdrojů – Světová lesnická hlídka) je nevládní ústav usilující o urychlení změn v užívání lesů tak, aby vyhovovaly lépe lidským potřebám při vyšší ochraně lesních ekosystémů.

17.1.9. The Environmental Investigation Agency – Forests for the World Campaign

The Environmental Investigation Agency – Forests for the World Campaign (Environmentální investigativní agentura – Kampaň za světové lesy) je mezinárodní organizace angažovaná v pátrání po zločinech na životním prostředí a v jejich odhalování, která od počátku 90. let pracuje ve prospěch světových lesů, přírody a lidí závislých na přírodních zdrojích.

17.2. Zvláštnosti mezinárodní lesnické politiky

Zvláštností mezinárodní lesnické politiky je neexistence jednotného závazného právního řádu. Mezinárodní lesnická politika proto musí počítat se stejnými zákonnostmi jako obecná mezinárodní politika. Rozhodujícím prvkem jejího prosazování je potřeba konsensu zúčastněných stran (resp. států) pro všechno, o čem se v mezinárodním lesnickém dění jedná.

Národní politiky jsou formulovány ústavou nebo jinými formami společenské dohody. Suverénní státy dodržují dohodnuté závazky formou různých mezinárodních dohod a paktů často jen do té doby, pokud jimi nejsou výrazně ovlivňovány vlastní zájmy konkrétních zemí. Politické záměry v mezinárodní oblasti se tedy většinou prosazují cestou bilaterálních nebo multilaterálních dohod, případně holou nelegitimní mocí.

Absence jednotné lesnické politiky na mezinárodní úrovni vedla k přijetí řady mezinárodních úmluv a rezolucí, ke kterým se Česká republika hlásí formou přímých i nepřímých závazků, které se aplikují v přijatých materiálech k lesnické politice České republiky a návazných legislativních úpravách a změnách (snižování objemu emisí, snižování škod na lesích, působených spárkatou zvěří, záchrana a reprodukce genových zdrojů lesních dřevin a jejich ekotypů, úprava druhové a ekotypové skladby lesních porostů, atd.)

Příkladem zapojení naší republiky do celosvětového a evropského procesu lesnické politiky je mj. prosazování iniciativ k ochraně lesů v Evropě zastřešených tzv. Ministerskými konferencemi o ochraně lesů v Evropě (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe – MCPFE) . MCPFE - Ministerská konference o ochraně lesů v Evropě - vytváří většinu iniciativ k ochraně a trvale udržitelnému využívání lesů tak, jak navrhuje Agenda 21 a legislativně nezávazné „Forest Principles“ přijaté UNCED (viz 17.1.1.1). Pod pojmem MCPFE se rozumí nejen jednotlivé vlastní konference, ale i celý proces mezi nimi, který bývá též označován jako „Pan-European Process“ (Celoevropský proces).

První MCPFE se konala ve Štrasburku (1990), kde bylo přijato šest rezolucí:

- S1: O evropské síti trvalých zkusných ploch pro monitorování lesních ekosystémů,
- S2: O ochraně lesních genetických zdrojů,
- S3: O decentralizaci evropské databanky lesních požárů,
- S4: O přizpůsobení managementu horských lesů novým podmínkám,
- S5: O rozšíření výzkumné sítě EUROSILVA zabývající se fyziologií dřevin,
- S6: O evropské síti pro výzkum lesních ekosystémů.

Druhá MCPFE se konala v Helsinkách (1993), kde 37 států a EU podepsaly čtyři rezoluce: H1: Směrnice pro trvale udržitelné využívání lesů v Evropě,

- H2: Směrnice pro zachování biodiverzity evropských lesů,
 - H3: O spolupráci v lesnictví se zeměmi s transformací ekonomik,
 - H4: O strategii procesu dlouhodobé adaptace lesů v Evropě na klimatické změny.
- MCPFE v Helsinkách je známá především tím, že na ní byla schválena následující definice trvale udržitelného využívání lesů: „Trvale udržitelné využívání lesů znamená obhospodařování a využívání lesů a lesní půdy takovým způsobem a v takovém rozsahu, že zůstává zachována jejich biodiverzita, produktivita, schopnost regenerace, vitalita a jejich potencial plnit současně a budoucí ekologické, ekonomické a sociální funkce na místní, národní a světové úrovni, bez způsobení škod na jiných ekosystémech“.

Třetí MCPFE se konala v Lisabonu (1998), a byly na ní přijaty dvě rezoluce:

- L1: Lidé, lesy a lesnictví – o zvýšení socio-ekonomických aspektů trvale udržitelného využívání lesů,
- L2: Celoevropská kritéria, indikátory a provozní směrnice pro trvale udržitelné využívání lesů.

Čtvrtá MCPFE se konala ve Vídni (2003), kde bylo přijato pět rezolucí:

- V1: Prostřednictvím mezioborové spolupráce a Národních lesnických programů k posílení synergických účinků na trvale udržitelné využívání lesů,
- V2: O zvyšování ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného využívání lesů,
- V3: O zachování a posílení sociální a kulturní dimenze trvale udržitelného využívání lesů v Evropě,
- V4: O zachování a zvýšení biologické diverzity v Evropě,
- V5: O klimatických změnách a trvale udržitelném využívání lesů v Evropě.

Pátá MCPFE se konala ve Varšavě (2007) pod heslem „Lesy pro kvalitu života“ a byla na ní přijaty 2 rezoluce:

Varšavská rezoluce 1: Lesy, dřevo a energie

Rezoluce se zabývá lesy jako zdroji obnovitelné suroviny.

Šestá MCPFE se konala v Oslu (2011).

Diskuze o politice v oblasti lesnictví v rámci ministerských konferencí, byly v roce 2009 přejmenovány na **Forest Europe**. Jsou pojímány jako mezivládní proces řízený jednotlivými zeměmi, který byl zahájen v roce 1990 s cílem podpořit udržitelné hospodaření s lesy v Evropě, který je založen na dobrovolných závazcích jeho současných 47 signatářů. EU se tohoto procesu účastní již od jeho počátku a doposud podepsala všechna usnesení a prohlášení, která z něj vyplývají.

V případě posledních pěti předchozích ministerských konferencí byla Komise, zastupovaná komisařem pro zemědělství, zmocněna Radou k účasti jménem Evropské unie a k podpisu prohlášení a usnesení ministrů společně s členskými státy.

Na šesté ministerské konferenci o ochraně lesů v Evropě byly přijaty dva druhy rozhodnutí:

- 1) právně závazná: o zahájení jednání a zřízení mezinárodního vyjednávacího výboru s mandátem k vypracování právně závazné dohody o lesích v Evropě.
- 2) právně nezávazná: o vytvoření nové vize, poslání, úkolech a cílech procesu Forest Europe, jakož i o vnitrostátních a evropských akcích, které se mají realizovat na dobrovolné bázi, stejně jako tomu bylo u prohlášení a usnesení přijatých na minulých ministerských konferencích.

17.3. Světové a evropské lesnické a dřevařské organizace a jejich aktivity

Z velkého množství různých existujících lesnických světových a evropských organizací je nutno upozornit zejména na tyto (názvy jsou uvedeny v anglickém jazyce):

- **European Confederation of Woodworking Industrie - CEI-Bois**

CEI-Bois (**Evropská konfederace organizací dřevozpracujících průmyslu**), založena v roce 1952 reprezentuje zájmy evropského dřevozpracujícího a nábytkářského průmyslu, zahrnujícího více než 100 tis. firem, zaměstnávajících v EU 25 cca 2,7 mil. pracovníků. Má 35 členů ve dvou členských kategoriích: 27 národních asociací a 8 odvětvových organizací. Hlavním cílem CEI-Bois je ovlivňovat na úrovni EU rozhodovací procesy týkající se zpracování dřeva a výroby nábytku. Běžnou agendu zajišťuje sekretariát v Bruselu, podporovaný činností pracovních skupin zaměřených na lobbing; mezinárodní, environmentální a technické otázky; výzkum a vývoj; sociální záležitosti; vzdělávání a komunikaci.

- **Confederation of European Paper Industries - CEPI**

CEPI (**Konfederace evropských papírenských průmyslů**) je neziskovou organizací reprezentující 19 členských států a prostřednictvím nich cca 900 celulozařských, papírenských a lepenkářských firem od nejmenších až po nadnárodní. ZČR je členem konfederace Svaz Průmyslu Papíru a Celulózy. CEPI sídlí v Bruselu a má pět stálých výborů, které se zabývají v dlouhodobých časových horizontech: Lesem, Přírodním prostředím, Energetikou, Konkurenceschopností a Výrobky a jejich recyklací.

- **European Panel Federation - EPF**

EPF (**Evropská federace výrobců desek na bázi dřeva**) reprezentuje od roku 1999 (kdy se její součástí stala Evropská federace výrobců dřevotřískových desek – založena v roce 1958, a Evropská federace výrobců MDF desek – založena v roce 1986) výrobce všech velkoplošných materiálů na bázi dřeva, tj. dřevotřískových desek, MDF (dřevovláknitých desek) a OSB (dřevotřískových desek s organizovanou strukturou).

- **European Federation of Plywood Industry - FEIC**

FEIC (Federation Europeene de l'Industrie du Contreplaque – **Evropska federace překližkárenského průmyslu**) sídlí v Bruselu reprezentuje 20 členských evropských států a Maroko jako člena přidruženého. Hlavním posláním FEIC je řešení všech problémů, se kterými je překližkárenský průmysl v Evropě konfrontován.

- **European Federation of Parquet Industry - FEP**

FEP (**Evropská federace výrobců parket**) sídlí v Bruselu, a mimo 15 evropských států má jednoho člena ze zámorí - Quebec Wood Export Bureau z Kanady. Hlavním cílem FEP je upevnění pozice dřevěných podlahovin vůči podlahovinám ostatním. Aktivity FEP jsou zaměřeny na oblast surovin, výroby, trhu a vnitřní zležitosti organizace.

- **Confederation of European Forest Owners - CEPF**

CEPF (**Konfederace evropských vlastníků lesa**) vznikla v roce 1996 jako následnická organizace Central Committee of Forest Owners, která existovala v rámci Evropského společenství od roku 1961. CEPF je neziskovou organizací sdružující soukromé vlastníky lesů ze 23 evropských zemí a zastupuje tak 16 mil. vlastníků lesa, tvořících specifickou sociální skupinu, se kterou současná administrativa EU obtížněji komunikuje. CEPF proto hraje roli prostředníka mezi vlastníky lesů na lokální úrovni a strukturami EU na úrovni evropské a prostřednictvím trvale udržitelného lesnického využívání krajiny povznáší hodnoty soukromého vlastnictví lesů, pomocí národním sdružením vlastníků lesů udržuje a podporuje ekonomickou životaschopnost, sociální dimenzi, kulturní hodnoty a ekologickou odpovědnost lesnictví.

- **La fédération européenne des communes foresti_res – FECOF**

FECOF (**Evropská federace obecních lesů**) vznikla v roce 1990 a v současné době sdružuje 9 členských organizací z Německa, Francie, Itálie, Španělska, Rakouska, Andory, Řecka, Švýcarska a České republiky (kterou zastupuje SVOL). V roce 1992 FECOF přijala European Charter of Local Communities Forests (Evropskou chartu lesů lokálních komunit), ve které jsou považovány horské lesy za mimořádně důležité jak z hlediska ochrany lidských sídel, tak jako prostoru pro produkční aktivity místního obyvatelstva.

- **International Family Forestry Alliance - IFFA**

IFFA (**Mezinárodní aliance rodinných lesních hospodářství**) sdružuje vlastníky lesních rodinných majetků ve 20 zemích (rodinné lesní majetky v ČR zastupuje SVOL). IFFA zahájila svoji činnost 1. července 2002 jako neformální flexibilní organizace hájící prostřednictvím řádných a kooperujících národních organizací zájmy více než 25 milionů vlastníků lesů v celém světě.

- **European State Forest Association – EUSTAFOR**

EUSTAFOR (**Evropská asociace státních lesů**) sice vznikla oficiálně až v roce 2006 ale již předtím se 7 let setkávali generální ředitelé státních lesů na každoročních konferencích, na kterých diskutovali jak dosáhnout co nejvyšší výkonnosti státních lesních podniků při zachování principu udržitelného rozvoje a zlepšování kvality a rozsahu veřejných služeb. Asociace má 25 členských organizací obhospodařujících 1/3 výměry evropských lesů a zaměstnávajících přes 110 tis. pracovníků. Prioritou asociace je v současné době lesnická (resp. lesnicko-dřevařská) technologická platforma, role lesního hospodářství v naplňování Konvence OSN o klimatických změnách, biomasa jako obnovitelný zdroj energie a zachování trvalé produkce dříví.

- **European Network of Forest Entrepreneurs - ENFE**

ENFE (**Sdružení podnikatelů v lesním hospodářství**) sídlí v Solden v Německu bylo v roce 2001 založeno 13 národními organizacemi sdružujícími kontraktory a podnikatele v lesním hospodářství. Podporuje vzájemnou informovanost členů a předávání zkušeností, pomáhá sjednotit jejich názory, koordinuje jejich činnost, přispívá k přijímání kvalitativních standardů v certifikačních řetězcích, přijímá výukové pro-

gramy podporující mobility uvnitř Evropy a účastní se dialogu s organizacemi zaměstnanců.

- **Union des Sylviculteurs du Sud de l'Europe - USSE**

USSE (**Svaz lesníků jižní Evropy**) vznikl v roce 1989 jako výsledek iniciativy španělských vlastníků lesů, ke kterým se připojili ještě vlastníci lesů a podnikatelé ve zpracování dřeva z Francie, Portugalska, Itálie a Řecka. USSE zastupuje přes 2,5 mil. vlastníků lesů, kteří hospodaří na 10 % výměry evropských lesů a produkují ročně přes 40 mil. m³ dříví. Hlavním cílem USSE je vytvoření a unifikace trhu se dřívím v jižní Evropě a zvýšení tamní urovně lesnictví.

- **Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes - PEFC Council**

PEFC (**Program pro podporu certifikačních systémů v lesnictví**) je nezávislá, nezisková nevládní organizace založená v roce 1999, která prostřednictvím systémů certifikace vytváří podmínky pro podporu nákupu dříví (a produktů z něj) z lesů obhospodařovaných podle zásad trvale udržitelného obhospodařování lesů. Je celosvětovou zastřešující organizací pro vzájemné uznávání národních certifikačních systémů, uplatňovaných ve 149 státech v lesích, pokrývajících 85 % světové výměry lesů. V současné době se v rámci PEFC používá 32 národních certifikačních systémů, z nichž 22 prošlo kompletním schvalovacím procesem a zbývající jsou v různé fázi schvalování.

- **Forest Stewardship Council - FSC**

FSC (**Rada správy lesů** - ale obvykle se nepřekládá) je mezinárodním sdružením založeným z iniciativy nevládních organizací roku 1993 v Torontu. Je nevýdělečnou, nezávislou nevládní mezinárodní organizací složenou z ekologických institucí, lesníků, obchodníků se dřevem a občanských sdružení z 25 států světa. Sekretariát FSC sídlí v Bonnu v Německu. FSC se sám udělováním certifikátů nezabývá, ale certifikující organizace akredituje, aby posuzování, zda certifikované produkty byly vyrobeny podle zásad trvale udržitelnosti, bylo jednotné a průkazné. U FSC je v současnosti akreditováno 150 organizací z více než 30 států světa. Pro jednotnost posuzování trvale udržitelnosti byly FSC vypracovány a schváleny Principy a kritéria FSC pro přirozené lesní hospodářství. Za dobu existence FSC bylo podle standardů FSC certifikováno 50 mil. ha lesů ve více než 60 zemích, a několik tisíc certifikovaných výrobků ze dřeva je oprávněno užívat ochrannou značku FSC. Národní organizace FSC existují v 34 zemích, včetně ČR.

- **Forest Academy Finland - FAF**

FAF (**Finská lesnická akademie**) je finským projektem iniciovaným závazkem EU k podpoře trvale udržitelného obhospodařování lesů a k rozvíjení výměny názorů na úlohu lesnictví v socioekonomickém rozvoji členských (a přistupujících) zemí EU. Za tímto účelem jsou ve Finsku konána mezinárodní pracovní setkání osobností z lesnictví a dřevařství s cílem otevřeného brainstormingu, výměny zkušeností a identifikace příležitostí pro lesnictví a sektor zpracování dřeva, a vytvoření neformální sítě pro komunikaci a spolupráci v lesnictví. Mottem projektu je myšlenka, že je příliš pozdě vytvářet síť ve chvíli, když už je nezbytně potřebná.

- **Pro Silva Europe**

Pro Silva Europe, založena ve Slovinsku v roce 1989, je evropským sdružením lesníků hlásajících management lesů založený na přírodních procesech. Zavádění takového systému hospodaření v lesích podporuje výměnou názorů a informací mezi národními skupinami, zakládáním vzorových objektů a demonstračních ploch a jejich využíváním k setkáním, exkurzím a spolupráci se vzdělávacími a vědeckými institucemi a ostatními partnery.

17.4. Vnější vlivy působící na současnou českou lesnickou politiku a současné platné mezinárodní lesnické a ekologické dohody, úmluvy a směrnice EU

17.4.1. Vnější vlivy působící na současnou českou lesnickou politiku:

17.4.1.1. Oblast ekonomická:

- Vzhledem k postupnému vyčerpávání tradičních zdrojů energie a cenovému vývoji se očekává sílící tlak na využívání lesní biomasy jako obnovitelného zdroje energie,
- bude pokračovat cenový tlak na úroveň evropských cen dříví a řeziva vlivem levných dovozů ze zemí mimo EU,
- plnění nařízení Rady EU o zamezení dovozu nelegálně vytěženého dříví (FLEGT) ze třetích zemí do členských států EU,
- v EU bude přetrvávat rozdílná úroveň v kvalitě a citlivosti při obhospodařování lesů na základě národních legislativ s přímým dopadem na rozdílnou úroveň nákladové ceny produkovaného dříví,
- bude pokračovat trend zvyšování konkurenceschopnosti a životaschopnosti lesního hospodářství v zemích EU.

17.4.1.2. Oblast ekologická:

- Na základě legislativního závazku ČR se implementují principy Kjótského protokolu a dalších právně závazných konvencí s ekologickým zaměřením,
- na základě politického závazku se do české legislativy implementují principy ekologického pilíře panevropského procesu o ochraně evropských lesů a principy celosvětové konference o udržitelném rozvoji,
- ochrana přírody ve strukturách EU uplatňuje směrem k národním legislativám svoji jednotící roli,
- jsou podporovány různé certifikační systémy jako tržní nástroje na uplatnění trvale udržitelného obhospodařování lesů (např. PEFC a FSC),
- bude pokračovat trend ekologizace lesního hospodářství a posilování veřejného zájmu na lesích v zemích EU.

17.4.1.3. Oblast sociální:

- Na základě politického závazku se do české legislativy implementují principy sociálního pilíře panevropského procesu o ochraně evropských lesů,
- v období 2007 – 2013 je počítáno s finanční podporou lesů z EAFRD v ose 3, 4 s cílem posílení sociálního aspektu lesního hospodářství pro rozvoj venkova,
- v platnosti je evropská sociální charta,
- mění se pohled veřejnosti na lesy, neboť převážná většina obyvatelstva žije ve městech a lesy jsou veřejností vnímány především jako prostředí sloužící k odpočinku, rekreaci a sportu,
- je podceňován význam lesů pro zaměstnanost venkovského obyvatelstva a pro rozvoj služeb ve venkovském prostoru.

17.4.2. Současné platné mezinárodní lesnické a ekologické dohody, úmluvy a směrnice EU

<u>Název smlouvy, dohody, úmluvy</u>	<u>Platnost od data:</u>
Rámcová úmluva OSN o změně klimatu	21. 3. 1994
Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu	16. 2. 2005
Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)	3. 3. 1994
Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti	11. 3. 2003

Úmluva o mez. obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)	1. 1. 1993
Evropská úmluva o krajině	1.10. 2004
Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)	1. 5. 1994
Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS)	26. 3. 1994
Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva)	1. 1. 1993
Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská konvence)	1. 6. 1998
Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví	1. 1. 1993
Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA)	1. 9. 2006
Mezinárodní smlouva o genetických zdrojích rostlin významných pro výživu a zemědělství. Přijata na 31. zasedání Konference FAO	3. 11.
2001 Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat	4. 6.
2006	

Směrnice a dokumenty EU

Směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků	2. 4. 1978
Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	21. 5. 1992
Směrnice Rady 1999/22/ES o chovu volně žijících živočichů a zoologických zahradách	29. 3. 1999
Směrnice 2000/60/ES pro činnost v oblasti vodní politiky	23. 10.
2000 Směrnice 2001/42/ES o posuzování vlivu na životní prostředí (též 85/337/EHS ve znění směrnice 97/11/ES)	27. 6. 2001
Směrnice 2003/4 ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí	28. 1. 2003
Závěry Rady o strategii Evropské unie v oblasti lesního hospodářství (Strategie Společenství pro lesy) 1998	15. 12.
Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o akčním plánu EU pro lesnictví (Akční plán EU pro lesy a lesnictví)	15. 6. 2006

Ministerské konference o ochraně lesů v Evropě

Štrasburk 1990 – Všeobecná deklarace

Rezoluce:

- S1: Evropská síť stálých ploch pro sledování lesního ekosystému
- S2: Zachování lesních genetických zdrojů
- S3: Evropská databanka lesních požárů
- S4: Přizpůsobení obhospodařování horských lesů novým podmínkám životního prostředí
- S5: Rozšíření sítě Eurosilva pro výzkum fyziologie stromů

Helsinky 1993 – Všeobecná deklarace

Rezoluce:

- H1: Obecné zásady trvale udržitelného hospodaření v lesích Evropy
- H2: Obecné zásady ochrany a trvale udržitelného zachování biodiverzity evropských lesů
- H3: Lesnická spolupráce se státy ve stadiu přechodu na jiný typ ekonomiky
- H4: Strategie procesu dlouhodobé adaptace evropských lesů na klimatické změny

Lisabon 1998 – Všeobecná deklarace

Rezoluce:

- L1: Lidé, lesy a lesnictví (Podpora sociálních a ekonomických aspektů trvale udržitelného lesního hospodářství)

L2: Celoevropská kritéria a indikátory trvale udržitelného hospodaření v lesích; Celoevropské směrnice pro trvale udržitelné hospodaření v lesích na provozní úrovni

Vídeň 2003 – Deklarace vídeňského summitu pro život lesů

Rezoluce:

V1: Synergická podpora trvale udržitelného obhospodařování evropských lesů prostřednictvím národních lesnických programů a spolupráce mezi odvětvími

V2: Zvýšení ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě

V3: Sociálně kulturní dimenze trvale udržitelného obhospodařování lesů v Evropě

V4: Ochrana a zvyšování biologické rozmanitosti lesů v Evropě

V5: Změna klimatu a trvale udržitelné obhospodařování lesů v evropských lesích

Varšava 2007 – Varšavská deklarace

Rezoluce:

W1: Lesy dřevo a energie

W2: Lesy a voda

17.5. Lesnická strategie a politika Evropské unie

17.5.1. Lesy a lesnictví v Evropě - současný stav (silné a slabé stránky) a trendy

17.5.1.1 Silné stránky současného stavu lesnictví v Evropě

Za silné stránky současného lesnictví v Evropě lze považovat tyto:

a) vzrůstající množství zdrojů pro trvale udržitelný sektor lesnictví

Lesy stejně jako služby, výrobky a zboží, které poskytují, přímo ovlivňují každodenní životy většiny, ne-li všech, 450 milionů Evropanů. V 25 zemích EU pokrývají lesy plochu 140 milionů hektarů, což je přibližně 36% výměry půdy. Procento zalesněných ploch se pohybuje od přibližně 1% na Maltě po asi 70% ve Finsku a Švédsku. Plocha evropských lesů se rozšiřuje, vzrůstá rychlost jejich růstu i zásoba porostu.

Lesy vlastní na 15 milionů majitelů a přes 4 miliony lidí jsou přímo či nepřímo zaměstnaní v oblasti lesnictví a průmyslových odvětvích založených na lesnictví, a to především ve venkovských oblastech. Evropské množství produkce papíru se na celosvětové produkci podílí 28%. Evropa je rovněž zásadním výrobcem desek na bázi dřeva a upraveného dřeva. Lesní zdroje se rozšiřují především díky

- úpadku venkova, který vede k rozšiřování zalesněných ploch v důsledku nástupu vegetace na opuštěných pozemcích,
- zalesňovacím programům,
- značnému růstu porostní zásoby, jenž je důsledkem zvýšené produktivity a nízkého využití lesních zdrojů (podíl těžby dřeva na využití biologických zdrojů činí jen 62%).

Tyto skutečnosti vedou k nadměrnému objemu lesů, což může mít v kombinaci s jejich stárnutím až katastrofální důsledky.

Hlavní klad lesů, jejichž význam byl a je zásadně podhodnocován, spočívá v tom, že využívají přírodně obnovitelných zdrojů a do značné míry i ekologických procesů. Například průmyslová odvětví založená na lesnictví umí velmi efektivně obnovovat, opětovně využívat a recyklovat své suroviny a výrobky, a to jak k výrobě nového zboží, tak i k výrobě energie. Hlubkové analýzy životního cyklu výrobků pocházejících z oboru lesnictví ukázaly, že ve srovnání s ostatními materiály disponují velkými komparativními výhodami. Lepší využití lesní biomasy jako zdroje energie bude mít pro dosažení trvalého rozvoje Evropy zásadní význam. Průmyslová odvětví založená na lesnictví mají velmi dobrou výchozí pozici stát se prvním sektorem, který splní požadavky společnosti na udržitelnost a trvale udržitelný růst.

b) lesy jako zdroj zlepšení životního prostředí a přínosů pro společnost

Lesy jsou mnohem víc než jen výrobcem komodit. Plní rovněž četné společenské a ekologické funkce a jsou zdrojem zboží a služeb, ze kterých profitují Evropané, na jejichž zdraví a ve všeobecnější rovině i na jejich kvalitě života mají lesy pozitivní vliv: občanská vybavenost a rekreační funkce v městských oblastech, ochrana půdy, kvalita vody, ochrana proti erozi a desertifikaci, jakož i proti přírodním nebezpečím (sesuvy půdy, laviny, záplavy). Dále jsou lesy díky svému vysokému stupni přirozenosti velkou zásobárnou biologické rozmanitosti, kterou je třeba zachovat a rozšířit. Toho lze dosáhnout pomocí ochranných opatření i pomocí akcí s příznivým účinkem na mechanismy podílející se na vytváření této rozmanitosti. V místním, regionálním i globálním měřítku je patrný pozitivní přínos lesů a jejich produktů k ekologické vyváženosti mnoha přírodních článků. Co se týče klimatických změn, lesy představují hlavní zásobník uhlíku terestrické biosféry a jsou významným nástrojem pro zmírnění dopadů spalování fosilních paliv.

c) les – mnohovýznamový pojem

Různorodost typů lesů, majitelů, hodnot a kultur v Evropě lze chápat jako evropské bohatství, přestože právě tato různorodost je důvodem, proč není jednoduché se shodnout na nástrojích společné politiky. Touto výzvou se bude muset Evropa zabývat. Avšak některé ze společných principů lze aplikovat, i když s přihlédnutím k místním specifikům.

17.5.1.2 Slabé stránky současného stavu evropského lesnictví

Za slabé stránky současného stavu lesnictví v Evropě jsou považovány experty tyto:

a) Snižování cen dřeva na celosvětovém trhu ve spojení se zvýšenými výrobními náklady (obzvláště mzdovými náklady) často vede ke ztrátovosti lesního hospodářství, přičemž urbanizovaná společnost oslovuje lesy se stále novými požadavky. Schází však řádné mechanismy odměňování za práci.

b) Rovněž fragmentaci soukromého vlastnictví lesů lze chápat jako záporný faktor vedoucí především k vysokým cenám vytěženého dřeva a přispívající k nedostatečnému využití ostatních funkcí lesa, obzvláště pro sektor veřejných statků a služeb. S výjimkou severských zemí je propojení mezi lesy a zpracovatelským průmyslem slabé, což vede k nedostatečné konektivě mezi zdrojem a požadavky průmyslu.

c) Evidované podstatné změny ve významnosti funkcí lesa s větším důrazem kladeným na ekologické a společenské otázky a rovněž na otázky tzv. ekologického hospodářství. Následky tohoto výrazného posunu nebyly, co se týče kvality a kvantity lesních zdrojů a nákladů na těžbu, dostatečně zdokumentovány.

d) Zvýšení výskytu katastrofických událostí, jako jsou například lesní požáry, vichřice, období sucha a vlny vedra, se dramaticky zvýšil, přičemž jedním z možných důvodů pro tuto skutečnost jsou i probíhající rychlé klimatické změny. Do budoucna je třeba očekávat některé změny v geografické distribuci stromů a živočišných druhů na nich závislých. Biologická rozmanitost klesá rychlostí, která dosud neměla obdoby. Tato skutečnost nutí zamýšlet se nad otázkami souvisejícími s lepší ochranou a lepší odolností lesů.

e) Urbanizovaná společnost disponuje pouze omezeným pochopením a znalostí přírodních procesů i lesů a jejich potřeb a výzev, kterým v současné době čelí.

Víceúčelové využití lesů může v jistých případech vést ke konfliktům mezi ekologií, ekonomikou a zájmovými skupinami (myslivci, turisté apod.). Avšak toto zjevné negativum lze obrátit ve výhodu, budou-li otázky multifunkčnosti lesů správně řešeny, a to zejména na úrovni geografické.

Všeobecnou slabinou evropského lesnictví je aplikace výsledků výzkumu v praxi. V této souvislosti je třeba zmínit především rozestup mezi akademickým výzkumem a praxí.

17.5.2. Lesnická politika v rámci Evropské unie

Evropská unie nemá oficiální jednotnou lesnickou politiku, protože ta je podle principu subsidiarity vnitřní záležitostí každé země. Všemi členskými zeměmi je ale uznáván princip trvale udržitelnosti hospodaření v lesích, a protože je užívání lesů součástí řady odvětvových politik EU – zemědělské, rozvoje venkova, ochrany životního prostředí, obchodu, výzkumu, průmyslu, zdravotnictví a ochrany spotřebitelů, i energetiky, jsou lesnické politiky jednotlivých států nepřímo ovlivněny mnoha direktivami EU. Uvnitř EU se proto soubor opatření majících přímý i nepřímý vliv na lesní hospodářství pracovníčně nazývá lesnická politika EU.

17.5.2. 1. Hlavní cíle EU ve vztahu k lesnímu hospodářství a zpracování dřeva

jsou:

- podpora trvale udržitelného rozvoje lesnického a dřevařského sektoru jako příspěvku k rozvoji venkova, a to zejména při vytváření a udržení pracovních příležitostí a snižování chudoby,
- ochrana životního prostředí zajištěním ochrany půdy, omezením eroze, zadržováním vody v krajině, zlepšením kvality vzduchu, ukládáním uhlíku, zmírněním klimatických změn, zachováním biodiverzity a obnovou poškozených lesních porostů a jejich ochranou proti biotickým i abiotickým faktorům,
- posílení ekologických, ekonomických a sociálních základů trvale udržitelného obhospodařování lesů uvnitř globálního trhu a při plnění mezinárodních závazků EU,
- zajištění konkurenceschopnosti unijního průmyslu zpracování dřeva,
- zlepšení monitoringu lesů v souladu s požadavky existujících environmentalních smluv,
- podpora užívání dříví a dalších lesních produktů z lesů obhospodařovaných trvale udržitelným způsobem (certifikace lesů a produktů ze dřeva).

17.5.2.2. Opatření EU vztahující se k lesnímu hospodářství a zpracování dřeva

Veškerá opatření týkající se lesního hospodářství procházejí těmito institucemi EU: European Council (Radou Evropy) a European Parliament (Evropským parlamentem), pokud má být výsledkem legislativní rozhodnutí EU. Dále jsou takové zaměry konzultovány s European Economic and Social Committee (Evropským ekonomickým a sociálním výborem) reprezentujícím široké spektrum sociálních skupin, a s Committee of Regions (Výborem regionů), zastupujícím regionální orgány. Odpovědnost za lesnickou problematiku se v European Commission (Evropské komisi) dělí mezi několik Directorate General (DG – Generalních ředitelství a direktoriátů). Je to především DG Agriculture (Generální direktoriát pro zemědělství), zabývající se lesnictvím v rámci Common Agriculture Policy of the European Union (CAP - všeobecné zemědělské politiky), a v rámci Rural development policy (RDP - politiky rozvoje venkova). Dále je to DG Enterprise (DG pro průmysl), zabývající se záležitostmi sektoru Forest-Based industries (průmyslu zpracování dřeva, přesněji však průmyslu založeného na zpracování produktů lesa – což je výraz širší). DG Environment (DG pro životní prostředí) se zabývá ochranou přírody, biologickou diverzitou a klimatickými změnami. Další direktoriáty, např. DG Energy (DG pro energetiku), DG Research (DG pro výzkum) a DG Development (DG pro rozvoj) se lesnictvím zabývají v kontextu své hlavní naplně.

Několik specializovaných výborů zajišťuje styk mezi Evropskou komisí a členskými státy. Zastupci členských států se podílejí na činnosti Rady Evropy, nebo jsou členy Working Groups (pracovních skupin) jmenovaných ad hoc k jednotlivým lesnickým problémům, a kterým vždy předsedá zástupce Rady Evropy.

Existuje též Standing Forestry Committee (Stálý lesnický výbor), který je součástí DG pro zemědělství a kterému předsedá zástupce Evropské komise. Dale v

rámci lesnického a dřevařského sektoru fungují Advisory Committee on Forestry and Cork (Poradní výbor pro lesnictví a korek) a Advisory Committee on Community Policy Regarding Forestry and Forest based industrie (Poradní výbor pro komunální politiku týkající se lesnictví a průmyslu založeného na produktech lesa).

17.5.2.3. Lesnická strategie EU

Lesnická strategie EU je obsahem Usnesení Rady Evropy z 15. prosince 1998, ve kterém je jako hlavní princip lesnické strategie uvedeno trvale udržitelné obhospodařování lesů a jejich multifunkční poslání. Podle „Usnesení“ spočívá při zohlednění sektorových politik EU a respektování mezinárodních závazků, principů a doporučení odpovědnost za lesnickou politiku na členských státech. Na úrovni EU tak lze považovat Lesnickou strategii za zásadní příspěvek k implementaci závěrů z Konference OSN o životním prostředí v Rio de Janeiro (1992), a Ministerských konferencí o ochraně lesů v Evropě (Štrasburk 1990, Helsinky 1993, Lisabon 1998).

17.5.3. Některé nástroje evropské lesnické politiky

Lesnictví je jedním z hlavních způsobů využívání evropské krajiny, které klíčovým způsobem ovlivňuje kvalitu životního prostředí, a to nejen obecně známými funkcemi lesů, ale i přispíváním k ochraně přírody a zachování biodiverzity. Níže uvedené programy je proto možno považovat za součást strategie evropského společenství k trvale udržitelnému rozvoji.

• **Forestry in Rural Development and Agriculture Policies**

Budoucnost lesnictví úzce spojena s vývojem venkova, a proto je pro něj významná Rural development policy (**Politika rozvoje venkova**), založená na podpoře multifunkčního zemědělství respektujícího sociální, ekonomickou a environmentální dimenzi, a dotýkající se 80 % evropského území. Lesnická opatření obsahují navíc reakci na globální klimatické změny a opatření na zachování biodiverzity. K podpoře lesnických činností ve venkovských oblastech byla vydána i řada legislativních opatření, z nichž nejvýznamnější bylo Nařízení Rady Evropy č. 1257/1999 o podpoře rozvoje venkova z evropského zemědělského podpůrného a garančního fondu a jeho dodatky podporující restrukturalizaci zemědělství, zalesňování zemědělských půd a diverzifikaci zemědělských činností (např. podporou agroturistiky a řemesel).

Protože výzkum a zkušenosti potvrzují, že kvalitní reprodukční materiál odpovídající stanovišti je rozhodující pro stabilitu, produktivnost a zdraví lesů, byla vydána Council Directive No. 10510/1999 on the marketing of forest reproductive material (Směrnice Rady Evropy č. 10510/1999 o obchodování s lesním reprodukčním materiálem) specifikující požadavky na sadební, resp. reprodukční materiál. S uvedenou směrnicí souvisí Council Directive No. 29/2000 on protective measures against introduction into the Community of organism harmful to plants or plants products and against their spread within the Community (Směrnice Rady Evropy č. 29/2000 o ochranných opatřeních proti zavlečení do EU organismů škodících rostlinám a výrobkům z nich, a proti jejich šíření) specifikující nezbytná technická fytosanitární a kontrolní opatření.

• **Environment 2010: Our Future, Our Choice**

Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba, je podle usnesení Evropského parlamentu a Rady Evropy č. 1600/2002/EC šestým environmentálním akčním programem EU pro léta 2001-2010, navazujícím na pátý program ukončený v roce 2000. Šestý program specifikuje čtyři prioritní oblasti, zahrnující lesnickou problematiku: 1) klimatické změny, 2) příroda a biodiverzita, 3) životní prostředí a zdraví, 4) přírodní zdroje a zacházení s odpady.

• **Protection of forests against atmospheric pollution**

Ochrana lesů proti atmosférickým imisím je reakcí EU na poškozování lesů imisemi, které se stalo značným problémem po roce 1970. Rada Evropy přijala samostatné

nařízení č. 3528/86 zřizující „Program společenství na ochranu lesů proti atmosférickým imisím“ (Community Scheme on the Protection of Forests against Atmospheric Pollution). Program, se stal jedním z nejrozsáhlejších bio-monitorovacích systémů na světě a přispěl mimo jiné i k informovanosti veřejnosti o nebezpečích, hrozících lesům.

- **Protection of forests against fire**

Ochrana lesů před požáry je významným opatřením týkajícími se nejen lesů, ale i ochrany lidí a majetku, a to zejména v zemích s vysokým požárním nebezpečím (např. v jižní Evropě).

- **Community Biodiversity Strategy**

Strategie EU týkající se biodiverzity je odvozena od zprávy Evropské komise Radě Evropy a Evropskému parlamentu z 5. února 1998, a následně přijaté Radou Evropy v červnu a Evropským parlamentem v říjnu téhož roku. Strategie přijímá všechny závazky z Konvence OSN o biologické diverzitě (viz 17. 1.1.2), integruje požadavky týkající se biodiverzity do příslušných sektorových politik a připravuje vznik Akčních plánů, majících za cíl zastavení ztrát na biodiverzitě do roku 2010.

- **Biodiversity Action Plans**

Hlavním cílem **Akčních plánů** je začlenit požadavky týkající se biodiverzity do sektorových politik, definovat konkrétní akce k zajištění cílů, a především specifikovat cíle jako měřitelné. Součástí akčních plánů je Biodiversity Action Plan for the Conservation of Natural Resources (Akční plán pro ochranu přírodních zdrojů), uvádějící některá opatření, pokud se týká lesnictví, jako intervence ve prospěch biologické hodnoty území, diverzifikace vysazovaných dřevin, šetrná těžební činnost, ochrana před požáry, vytvoření pravidel pro trvale udržitelný management lesů atd. Obdobným speciálně zaměřeným plánem je Biodiversity Action Plan for Agriculture (Akční plán pro zemědělství), uvádějící jmenovitě též některá opatření jako udržení intenzivního hospodaření na takové úrovni, aby neomezovalo biodiverzitu, začlenění agroenvironmentálních opatření do provozní praxe, podpora místních odrůd a plemen, zábrana šíření nepůvodních druhů atd. Akční plán též v odstavci 32 doporučuje členským státům finančně podpořit převod marginálních zemědělských půd s nízkou výnosností do půd lesních.

- **NATURA 2000 – Birds (79/409/EEC) and Habitat Directives (92/43/EEC)**

Tvorba sítě **NATURA 2000**, jako stěžejního opatření politiky ochrany přírody v EU sestávala z vytvoření dvou skupin chráněných území: Special Protection Areas (u nás nazývaných „ptačí oblasti“) a Special Conservation Areas („chráněná území“). Opatření k realizaci této směrnice EU mají za cíl zachovat, případně obnovit chráněná hnízdiště (zimoviště) ptáků a chráněná místa pro floru a faunu. Vytváření této sítě bylo dlouho kontraverzní záležitostí, protože bylo velmi obtížné dodržet zásadu, že při výběru lokalit mají být brány v úvahu jak zájmy ochrany přírody, tak lokální a regionální sociální a kulturní požadavky. Vzhledem k tomu, že 2/3 všech chráněných území jsou v lesích, byla právě u vlastníků lesů otázka jejich vymezení velmi citlivá.

- **Forests and Climate Change**

European Climate Change Programme – ECCP (**Evropský program pro klimatické změny**) byl zahájen v červnu 2000 s cílem nalézt z hlediska environmentálního i ekonomického co nejúčinnější opatření, která by umožnila EU splnit cíl z Kjota, tj. snížit do roku 2008-2012 emise skleníkových plynů o 8 % z úrovně roku 1990. Strategie i nástroje ke splnění cíle hledá 11 pracovních skupin pod vedením řídicího výboru. Vzhledem k ukládání uhlíku ve formě CO₂ v organické hmotě vznikající fotosyntézou, hraje „lesnická“ skupina významnou roli při zkoumání potenciálu porostů dřevin při ukládání uhlíku z atmosféry (carbon sequestration), a zkoumání, jak lze míru ukládání uhlíku pozitivně ovlivnit pěstebními opatřeními a celkovým managementem lesních porostů.

V rámci EU je dále přijata ještě celá řada dalších programů, které je možno považovat za součást strategie evropského společenství k trvale udržitelnému rozvoji a větší či menší mírou se dotýkají i problematiky lesnictví či zpracování dřeva.

- **The Montréal Process**

Montrealský proces je pracovní skupinou zaměřenou na tvorbu a odsouhlasení kritérií a indikátorů ochrany a trvale udržitelného obhospodařování temperatních a boreálních lesů, založenou v Ženevě (1994) na základě jednání expertů CSCE v Montrealu 1993. Členy skupiny jsou země z obou polokouli, reprezentující 90 % výměry uvedených typů lesů, což je 60 % plochy všech lesů na světě. S výjimkou Ruske federace nejsou evropské státy v této skupině zapojeny, protože jsou zahrnuty v procesu MCP-FE (viz 17.1.3).

- **International Tropical Timber Organization - ITTO**

ITTO (Mezinárodní organizace pro tropické lesy) je mezivládní organizace zabývající se ochranou a trvale udržitelným využíváním tropických lesů, a obchodem s produkty z nich. Má 59 členských zemí, představujících 80 % plochy světových tropických lesů a 90 % obchodu se dřívím z nich. Založena byla pod patronací OSN v roce 1986 jako odezva na celosvětový zájem o osud tropických lesů, kdy byla veřejnost znepokojena tempem odlesňování v některých zemích, a současně bylo zřejmé, že tropické dříví je při rozvoji tamějších ekonomik klíčové.

- **World Trade Organization - WTO**

WTO (Organizace světového obchodu) je celosvětovou mezinárodní organizací zabývající se sjednocováním pravidel mezinárodního obchodu. Významným výsledkem této činnosti jsou obchodní úmluvy ratifikované parlamenty zúčastněných zemí, usnadňující výrobcům zboží, poskytovatelům služeb, exportérům i importerům realizaci mezinárodního obchodu.

WTO má zpracovánu řadu sektorových studií (včetně lesnictví), které potvrzují pozitivní vliv odstraňování obchodních bariér na životní prostředí, např. Trade and Environment (Obchod a životní prostředí).

17.6. Národní lesnické programy

17.6.1. Národní lesnický program jako nástroj lesnické politiky.

Prakticky ve všech evropských zemích lze dokladovat tradici a zkušenosti s formulováním a uskutečňováním lesnické politiky. K dosažení stanovených cílů hospodaření v lesích se používají nejrůznější politické nástroje. V evropském regionu si v posledních letech získávají pozornost Národní lesnické programy (NLP) jako nový nástroj plánování lesnické politiky. Současné základní pojetí a charakteristické prvky NLP byly definovány v rámci činnosti IPF/IFF, tj. Mezivládního panelu o lesích a jeho následovníka - Mezivládního fóra o lesích, jež jsou navazujícími aktivitami po přijetí Agendy 21 (UNCED, Rio de Janeiro, 1992). Na základě široké diskuse a dosažené shody se NLP pojímají jako hlavní nástroj realizace návrhů aktivit IPF/IFF na národní úrovni.

Národní lesnické programy (NLP) jsou strategické dokumenty vytvářené pro uplatnění trvale udržitelného obhospodařování lesů. Respektují dlouhodobé zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství způsobem, který zohledňuje nejnovější vědecké poznatky, zájmy ochrany přírody a specifické odlišnosti různých oblastí Evropy. Jsou součástí státní lesnické politiky a zároveň je v nich naplňován strategický dokument Lesnická strategie pro Evropskou unii. Lesní hospodářství je v rámci Evropy vnímáno jako součást rozvoje venkova a obsahuje tři základní pilíře (skupiny

funkcí lesů). Jsou to funkce ekonomické, ekologické a sociální, jejich naplňování je uskutečňováno na principu trvale udržitelného rozvoje.

Ve skupině ekonomických funkcí lesů je strategickým cílem dlouhodobé zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství a zvýšené využívání lesnických výrobků, zboží a služeb v životě společnosti. Skupina ekologických funkcí lesů je charakterizována strategickým cílem uchování a zlepšení biologické rozmanitosti, integrity, zdraví a odolnosti lesních ekosystémů s ohledem na možný scénář globálních a krajinných změn či dlouhodobé zatížení lesů kyselou depozicí, nadměrným přísunem dusíku a dlouhodobých následků intenzivního lesnického hospodaření. Ve skupině sociálních funkcí lesů je strategickým cílem přispět ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví.

V současnosti jsou Národní lesnické programy považovány za koncepty pro uplatnění trvale udržitelného obhospodařování lesů při dlouhodobém zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství způsobem, který respektuje národní suverenitu. NLP jsou součástí státní lesnické politiky a zároveň je v nich naplňována Lesnická strategie pro Evropskou unii.

NLP mají poskytovat plánovací rámec pro vymezení vlivů jiných sektorů na lesnickou politiku, zvýšit povědomí o důležitosti lesů a zajistit spoluúčast zodpovědných resortů vlády a zájmových skupin na řešení problémů lesů a lesnictví, vytvořit předpoklady k zajištění příslušných kapacit a mají se zaměřovat na sporné otázky, jejichž řešení je v kompetenci různých státních institucí.

Lesní hospodářství je v rámci Evropy vnímáno jako součást rozvoje venkova a využívání krajiny se svými třemi pilíři (skupinami funkcí lesů). Jsou to funkce ekonomické, ekologické a sociální, jejichž naplňování je uskutečňováno na principu trvale udržitelného rozvoje.

Skupina ekonomických funkcí lesů - strategickým cílem je dlouhodobé zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství a zvýšené využívání lesnických výrobků, zboží a služeb v životě společnosti.

Skupina ekologických funkcí lesů – strategickým cílem je uchování a zlepšení biologické rozmanitosti, integrity, zdraví a odolnosti lesních ekosystémů v místním měřítku s ohledem na možný scénář globálních a krajinných změn.

Skupina sociálních funkcí lesů – strategickým cílem je přispět ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví.

17.6.2 Národní lesnický program České republiky

V České republice byl první NLP I schválen vládou ČR svým usnesením č. 53 dne 13. ledna roku 2003. NLP II byl schválen vládou ČR 1. října 2008 a to pro období do roku 2013 přičemž aktualizuje a doplňuje Národní lesnický program předchozí. Prostřednictvím tohoto programu je naplňována Lesnická strategie EU i navazující Akční plán EU pro lesnictví. Návrh NLP II prošel meziresortním připomínkovým řízením a byl rovněž podroben posuzování vlivů na životní prostředí (proces SEA). Návrh NLP II byl sestaven ve spolupráci Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí, a to na základě vstupní expertní verze programu, která byla připravena a otevřeně diskutována se zástupci vlastníků lesů, podnikatelů v lesním hospodářství, zainteresovaných nevládních organizací, lesnických fakult, lesnického výzkumu, ochrany přírody, samosprávy a státní správy.

17.6.2.1 Nejdůležitější pojmy a principy NLP

- Obhospodařování lesů trvale udržitelným způsobem, při omezování administrativních zásahů státu na nevyhnutelné minimum, při motivačním působení státní lesnické politiky na podporu veřejných zájmů a při zvyšování

odpovědnosti vlastníků lesů za jejich majetek. Předpokládá se diferencovaný přístup k lesům podle kategorie, velikosti a druhu vlastnictví.

- Stupnice příklonu k přírodě blízkému hospodaření byla ohraničena pojmy: **trvale udržitelné hospodaření** a **přírodě bližší postupy hospodaření**.

	trvale udržitelné hospodaření	přírodě bližší postupy hospodaření
Holoseče	usměrňování rozsahu holosečí	vyločení holosečí (výběr jednotlivých stromů – nikoliv výběrný způsob hospodaření)
struktura a dřevinná skladba	smíšené porosty s preferencí hospodářsky významných druhů	respektování potenciální přirozené vegetace (mírné zvýšení podílu hospodářsky atraktivní dřeviny)
introdukované dřeviny	introdukované druhy jsou přípustné	hospodaří se pouze s autochtonními dřevinami
HÚL –věk	časová úprava lesa – objektem zájmu je porost	věk není použitelný jako veličina úpravy lesa a hospodaření – objektem zájmu je strom
HÚL – těžby	podkladem pro plánování těžeb je zásoba porostu	podkladem pro plánování těžeb je celkový běžný přírůstek a cílové dimenze stromů

S pojmem přírodě bližší postupy hospodaření souvisí uplatňování výběrných principů. Po mnohaletém uplatňování těchto principů se dospěje ke stadiu výběrného lesa, v němž je možné hospodařit výběrným způsobem.

- Trvale udržitelné hospodaření v lesích je definováno jako správa a využívání lesů a lesní půdy takovým způsobem a v takovém rozsahu, které zachovávají jejich biodiverzitu, produkční schopnost a regenerační kapacitu, vitalitu a schopnost plnit v současnosti i v budoucnosti odpovídající ekologické, ekonomické a sociální funkce na místní, národní a globální úrovni a které tím nepoškozují ostatní ekosystémy.
- Les je hlavním nositelem biologické rozmanitosti s přesahem do volné krajiny. Její hodnota je závislá na míře přirozenosti a souvisí mimo jiné i s druhovou a prostorovou skladbou lesa.
- Větší důraz na plnění sociální a ekologické funkce lesů prostřednictvím zákonných ustanovení bude kladen na lesy ve vlastnictví státu, případně obcí, včetně uplatnění přírodě bližších postupů hospodaření při zachování konkurenceschopnosti.
- Formulovat objednávku státu vůči vlastníků lesů a subjektům nakládajícím s lesy ve vlastnictví státu, která bude akcentovat dlouhodobé polyfunkční společenské požadavky založené na veřejném zájmu a řešit míru úhrady újmý diferencovaně podle jednotlivých druhů vlastnictví.
- Pojmy les a lesní ekosystém jsou chápány jako synonyma.

17.6.2.2. Struktura opatření NLP II

Struktura opatření NLP II vychází ze čtyř základních cílů, které jsou vymezeny Akčním plánem pro lesy EU. Opatření (klíčové akce) reagují na nejdůležitější problémy českého lesního hospodářství, které byly identifikovány v analytické části NLP. Navržená opatření v hlavních rámcích respektují základní cíle Strategie Společenství pro lesy a lesnictví EU a zároveň respektují národní odlišnosti dosavadního vývoje lesního hospodářství v ČR. Jednotlivé kapitoly opatření (klíčové akce) jsou v NLP II detailně konkretizována tematickými úkoly.

Cíl I: Zlepšení dlouhodobé konkurenceschopnosti – Pilíř ekonomický

Klíčová akce 1: Zvýšit ekonomickou životaschopnost a konkurenceschopnost trvale udržitelného obhospodařování lesů

Klíčová akce 2: Podpořit výzkum a technologický rozvoj s cílem zvýšit konkurenceschopnost lesnického sektoru

Klíčová akce 3: Zlepšit zhodnocování a marketing lesních nedřevních užitků a služeb

Klíčová akce 4: Propagovat a podporovat využívání lesní biomasy pro výrobu energií

Klíčová akce 5: Podpořit spolupráci vlastníků lesů

Cíl II: Zlepšení a ochrana životního prostředí – Pilíř ekologický

Klíčová akce 6: Snížit dopady očekávané globální klimatické změny a extrémních meteorologických jevů

Klíčová akce 7: Zachování a zlepšení biologické rozmanitosti v lesích

Klíčová akce 8: Rozvíjet monitoring lesů

Klíčová akce 9: Zlepšení zdravotního stavu a ochrany lesů

Klíčová akce 10: Snížit dopady starých i současných ekologických zátěží

Klíčová akce 11: Dosažení vyváženého vztahu mezi lesem a zvěří

Cíl III: Zlepšení kvality života – Pilíř sociální

Klíčová akce 12: Podporovat zlepšení sociální situace pracovníků v LH

Klíčová akce 13: Zvýšit přínos lesů a lesnictví (lesnického zboží, služeb) pro rozvoj venkova

Cíl IV: Posílení koordinace a komunikace – Pilíř komunikace

Klíčová akce 14: Zlepšit slabé postavení LH v rámci veřejné správy

Klíčová akce 15: Zlepšit informovanost veřejnosti o skutečném stavu lesů a potřebách LH

Klíčová akce 16: Řešit institucionální vztah státu k lesům a lesnímu hospodářství

Klíčová akce 17: Lesy ve vlastnictví státu

17.7. Akční plán EU pro lesy

Evropská komise přijala 15. června 2006 dokument „Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o akčním plánu EU pro lesnictví“. Toto oznámení je reakcí na požadavek Rady EU, aby Komise připravila a prezentovala v roce 2006 akční plán EU v oblasti lesního hospodářství. Plán byl připraven v úzké spolupráci s členskými státy a na základě konzultací s odborníky a zainteresovanými institucemi a organizacemi. Přihlíží ke zprávě Evropského parlamentu o implementaci lesnické strategie EU a související zprávy Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů

Akční plán EU pro lesnictví (Forest Action Plan – FAP) má za hlavní cíl podpořit a posílit trvale udržitelné hospodaření v lesích a multifunkční role lesů prostřednictvím 4 hlavních cílů: zlepšení dlouhodobé konkurenceschopnosti; zlepšení a ochrana životního prostředí; příspěvek ke kvalitě života; podpora koordinace a komunikace. Pětiletý Akční plán pro léta 2007–2011 sestává ze souboru 18 klíčových akcí, které navrhuje Evropská komise k naplnění společně s členskými státy a jeho důležitou součástí jsou i národní lesnické programy jako vhodný rámec pro naplňování mezinárodních závazků týkajících se lesů.

17.7.1. Výchozí vize Akčního plánu pro LH

Celková vize, sloužící jako výchozí bod pro FAP, je dána mottem: „Lesy pro společnost: dlouhodobé víceúčelové lesní hospodářství splňující potřeby společnosti“. Potřeby společnosti jsou přímo vyjádřeny zájmovými skupinami, prostřednictvím chování spotřebitelů na trhu, přístupu participační správy a péče o lesy a prostřednictvím politických procesů.

Zdůrazňují se tři pilíře udržitelnosti (ekonomika, ekologie a společensko-kulturní funkce lesů) a správa jako prostředek k dosažení hromadných cílů. Přitom klíčovou otázkou pro udržitelný rozvoj je rozsah, v jakém mohou různé cíle koexistovat v rozličných místních měřítcích. Značná rozmanitost jednotlivých evropských regionů a zemí bude vyžadovat podporu různých způsobů a přístupů k dosažení trvale udržitelného lesního hospodářství.

Ekonomické cíle - globálním cílem je dlouhodobé zlepšení konkurenceschopnosti lesního hospodářství a zvýšené využívání lesnických výrobků, zboží a služeb. To zahrnuje:

- Podporu ekonomické životaschopnosti víceúčelové a udržitelné správy lesů (zahrnuje: vývoj metod pro internalizaci hodnot všech lesnických výrobků a služeb, např. prostřednictvím zhodnocení ochranných a nehmotných funkcí lesů, výzkum v oblasti pobídek a mechanismů).
- Vývoj nových a inovativních výrobků, zboží a služeb s lesním původem (zahrnuje mj. konkurenceschopnější stavební materiály, chemické látky s původem v lesních rostlinách, koncepty přírodní turistiky).
- Podpora lesních zdrojů energie (zahrnuje mj. stimuly pro vývoj decentralizovaných sítí pro sběr dřevní biomasy, výrobní jednotky pro výrobu tepelné a elektrické energie).
- Mobilizace lesních výstupů a optimalizace rozdělení surovin (zahrnuje mj. výraznější spolupráci mezi vlastníky lesů, vylepšení lesnických informačních a plánovacích systémů, osvětu).

Ekologické cíle - záměrem je zachování a rozšíření biologické rozmanitosti, integrity, zdraví a odolnosti lesních ekosystémů v místním měřítku s ohledem na možný scénář globálních a krajinných změn. To zahrnuje :

- Zhodnocení dopadů změn klimatu a využití půdy na dynamiku lesních ekosystémů (zahrnuje: sledovací mechanismy, tvorbu scénářů, zvyšování všeobecného povědomí o důsledcích změn klimatu a využití půdy a zjištění prostoru pro snížení emisí skleníkových plynů apod).
- Správu vedoucí k přizpůsobivosti a odolnosti lesních ekosystémů v dlouhodobém měřítku (zahrnuje: rozvoj funkčnosti sítě biotopů tím, že přirozenost lesů a lesnatých krajin bude uznána jako vize pro biologickou rozmanitost).
- Boj s vymycováním lesů, ztrátami a fragmentací biotopů, lesními požáry, desertifikací, špatnou regenerací a dalšími způsoby degradace ekosystémů (zahrnuje: opatření podporující výstavbu výzkumných i praktických kapacit).
- Podpora ochranných funkcí lesů (zahrnuje mj.: správu množství a kvality vody, boj s půdní erozí a desertifikací).

Sociální cíle - hlavním záměrem je přispět ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví. To zahrnuje:

- Zajištění většího přínosu lesů, lesnictví a souvisejícího zboží a služeb venkovské ekonomice (zahrnuje mj.: potenciál zaměstnanosti, kulturní aspekty lesů).
- Poskytování blahodárných, zdravotních, rekreačních a kulturních funkcí lesa městskému obyvatelstvu (zahrnuje: dostupnost lesů s rekreační funkcí a vylepšení dostupnosti městské a stárnoucí populaci).
- Ochranné funkce pro zajištění infrastruktury (zahrnuje: ochrana obydlí, cest, polí atd. před lavinami, záplavami, hlukem apod.).
- Vylepšení komunikace a informovanosti o zboží a službách, které lesy poskytují společnosti (zahrnuje: výstavbu kapacit na všech úrovních vzdělání, využití elektronických médií, semináře pro politiky a osoby s rozhodovací pravomocí atd.).

Správa lesů - cílů SFM a víceúčelového využití lesů je nutné dosáhnout mj. prostřednictvím lepší správy lesů a meziresortní spolupráce za účelem vyvážení ekonomických, ekologických a sociálně kulturních cílů na mnoha organizačních a institucionálních úrovních i v regionálním měřítku.

K dosažení tohoto cíle je nutné:

- Vyvinout systém plánování v různých měřítcích udržitelné správy lesů (zahrnuje: vývoj moderních systémů podpory rozhodování pro různé situace v procesu rozhodování, přičemž je nutno zvýšit účast společnosti a zájmových

- skupin na stanovování politiky prostřednictvím participačních přístupů apod.).
- Zaměřit se na koordinaci politiky jednotlivých resortů a integraci politiky na všech úrovních (zahrnuje mj.: koordinaci politiky s dopadem na lesy a lesnictví na úrovni EU, zabývání se globálními otázkami Evropské strategie lesnictví a mezinárodního úsilí pro podporu udržitelného lesního hospodářství, integrace politiky související s otázkami lesů na všech úrovních).
- Posílit spolupráci mezi vědou a politikou (zahrnuje: vylepšení platformy a mechanismů pro rozšíření výsledků výzkumů, výměna zkušeností mezi jednotlivými evropskými regiony a tím i podpora odpovídajícího výzkumu a vývoje).
- Podporovat společný systém sledování a podávání zpráv o pokroku směřujícímu k ekonomické, ekologické a sociální udržitelnosti na základě C&I z MCPFE (zahrnuje mj.: vylepšení mechanismů podávání zpráv, vývoj výkonnostních cílů).

Akční plán tvoří rámec činností, které se týkají lesního hospodářství na úrovni EU a členských států a je nástrojem koordinace opatření v oblasti lesního hospodářství. Obsahuje vedle obecných zásad 18 konkrétnějších klíčových akcí (např. klíčová akce č. 4 Podpora využití lesní masy k výrobě energie; č. 5 Podpora spolupráce mezi vlastníky lesů a zlepšování vzdělání a odborné přípravy v oblasti lesnictví; č. 8 Práce na Evropském systému monitorování lesů). Akční plán bude probíhat pět let (2007-2011), v roce 2009 má být provedeno průběžné hodnocení, v roce 2012 konečné hodnocení výsledků.

Zdroje mj.:

Prof. Ing. Vladimír Šimanov, CSc., Příloha časopisu Lesnická práce 6/2007

Ing. Miloš Kraus, Evropské pojetí národních lesnických programů, Lesnická práce č. 12/2001